

*До ювілею
академіка НАМН України, професора
Юрія Івановича Феценка*

10 лютого виповнилося 75 років від дня народження Феценка Юрія Івановича – доктора медичних наук, професора, академіка Національної академії медичних наук (НАМН) України, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії України, премій ім. Ф.Г. Яновського та Кабінету Міністрів України, директора Державної установи «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України».

Народився Юрій Іванович у 1949 р. (за документами, 2 травня) в місті Тальному Черкаської області в сім'ї службовців. Його батьки, Іван Григорович і Раїса Яківна Феценки, – ветерани Другої світової війни. У школі був

відмінником. У 1966 р. закінчив Уманську середню школу № 2. У 1967 р. став студентом педіатричного факультету Київського медичного інституту ім. акад. О.О. Богомольця, котрий із відзнакою закінчив у 1973 р.

Після закінчення медичного інституту був скерований на наукову роботу до Київського науково-дослідного інституту туберкульозу та грудної хірургії ім. акад. Ф.Г. Яновського, де працює з 1973 р. У 1977 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Клініко-імунологічні дослідження в комплексній діагностиці туберкульозу внутрішньогрудних лімфатичних вузлів у дітей і підлітків», а в 1988 р. – докторську дисертацію на тему «Ендолімфатична антибіотикотерапія в комплексному лікуванні пульмонологічних хворих». У 1990 р. Юрій Іванович отримав учене звання професора.

У 1991 р. Ю.І. Феценко очолив Інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф.Г. Яновського Академії медичних наук України та був призначений головним фахівцем Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) із фтизіатрії та пульмонології.

Перед Юрієм Івановичем постали найважчі завдання за всі роки існування інституту. Йому довелося працювати, по суті, в екстремальних умовах, адже після розпаду Радянського Союзу виникла соціально-економічна криза, поновилася епідемія туберкульозу. До неї додалася епідемія ВІЛ/СНІДу. Через нестачу антимікобактеріальних препаратів, хаотичне й неконтрольоване лікування хворих стрімко розвивалася хіміорезистентність мікобактерій туберкульозу. Якщо до цього були відомі моно- та полірезистентність, то тепер з'явилися мультирезистентний туберкульоз, туберкульоз із розширеною й навіть тотальною резистентністю мікобактерій до антимікобактеріальних препаратів.

Нині можна з упевненістю сказати, що завдяки зусиллям Юрія Івановича Феценка, його державницькій послідовності, широкій професійній обізнаності низка ключових кризових ситуацій були багатоманітні в чому подолані. Інститут безупинно крокує вперед.

У 1994 р. Ю.І. Феценко став членом-кореспондентом, а в 1997 р. – академіком НАМН України. Він підготував 35 докторів і кандидатів наук. Ним опубліковано близько 900 наукових праць, у тому числі близько 150 – у закордонних виданнях. Він є автором 49 монографій і 115 патентів, 45 методичних рекомендацій. Під його керівництвом закінчено 29 науково-дослідних робіт. Не раз виступав із програмними науковими доповідями в різних країнах світу на багатьох наукових форумах, присвячених патології легень.

Трудова діяльність Ю.І. Феценка заслужено відзначена державними нагородами. Він отримав Державну премію України в галузі науки і техніки (10.12.1997), почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (30.12.1997), нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня (04.02.1999), став лауреатом премії ім. Ф.Г. Яновського (15.03.2000), відзначений орденом «За заслуги» II ступеня (02.03.2001), Грамотою Верховної Ради України (03.11.2008), орденом «За заслуги» I ступеня (18.08.2009), став лауреатом Премії Кабінету Міністрів України (11.05.2017), нагороджений орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня (24.04.2018), Почесною грамотою Верховної Ради України (12.07.2019).

Юрій Іванович постійно проводить велику науково-організаційну та громадську роботу. Є головою Проблемної комісії МОЗ і НАМН України «Фтизіатрія і пульмонологія», членом Європейської

ВІТАЄМО!

та Міжнародної асоціації із боротьби з туберкульозом і захворюваннями легень й Американської торакальної асоціації, головою спеціалізованої вченої ради Д 26.552.01 при Державній установі «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України».

Академік Юрій Іванович Феценко є головним редактором «Українського пульмонологічного журналу», почесним редактором журналу «Інфузія & Хіміотерапія», а також членом редколегій журналів «Астма та алергія», «Журнал Національної академії медичних наук України», «Медичні перспективи», «Лікарська справа», «Ринологія», «Український терапевтичний журнал», «Імунологія та алергологія: наука і практика», «Ліки України», «Державний формуляр лікарських засобів», «Інфекційні хвороби», «Клінічна фармація», «Експериментальна і клінічна медицина», «Чоловіче здоров'я, гендерна та психосоматична медицина», «Клінічна імунологія. Алергологія. Інфектологія», «Український реферативний журнал «Джерело». Серія 4. Медицина. Медичні науки», «Наука і практика», а також медичної газети «Здоров'я України». Для лікаря вони – непересічні посібники.

Організував проведення п'ятох з'їздів фтизіатрів і пульмонологів України та I Національного конгресу пульмонологів України. Щорічно під його керівництвом проводяться науково-практичні конференції, симпозиуми, наради та школи з актуальних проблем фтизіатрії і пульмонології.

Завдяки наполегливій праці академіка Ю.І. Феценка Державна установа «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України» нині відповідає найкращим світовим стандартам. У ній працює 672 співробітники, з них 17 докторів наук і понад 30 кандидатів наук, 1 академік і 1 член-кореспондент НАМН України.

Юрій Іванович персонально впровадив програму «Пульміс», яка використовує нові методи функціональної діагностики стану органів дихання. Ним започатковано програму «Життя без астми», розроблено новітні технології діагностики та лікування бронхіальної астми, які знаходять втілення по всій Україні.

Інститут має добре облаштовану клінічну базу на 505 ліжок. У поліклінічному відділенні щорічно отримують висококваліфіковану допомогу близько 19 тис. пацієнтів, а близько 7 тис. хворих щорічно лікуються стаціонарно. Від початку воєнної агресії стаціонарне лікування щорічно отримують близько 500 воїнів ЗСУ, понад 1000 військовослужбовців отримують консультативну допомогу в поліклініці.

В інституті створено оптимальну систему виявлення та лікування хворих на туберкульоз і неспецифічні захворювання легень (НЗЛ). За останні роки в клініках інституту збільшився відсоток найтяжчих хворих на мультирезистентний туберкульоз, пацієнтів із туберкульозом, які неефективно лікувалися в інших лікувальних закладах, а також хворих як на вперше виявлений, так і на хронічний туберкульоз із мульти-, полі- та розширеною резистентністю мікобактерій до антимікобактеріальних препаратів.

Надається висококваліфікована хірургічна допомога хворим. Постійно вдосконалюється надання хірургічної допомоги хворим на неспецифічні, онкологічні захворювання й туберкульоз легень. Інститут оснащений обладнанням для малоінвазивної та відеоендоскопічної хірургії, застосування котрого стало підставою для розроблення й упровадження в інституті сучасних хірургічних технологій, що набуло особливого значення в лікуванні військових і цивільних осіб, постраждалих унаслідок бойових дій і перебування безпосередньо в зоні бойового ураження. Розширюються організаційні та клінічні засади надання хірургічної допомоги. В інституті сформований і функціонує єдиний у країні центр дитячої фтизіо-хірургії. З ініціативи Ю.І. Феценка розпочато навчання щодо організаційних і медичних аспектів на шляху до освоєння легеневої трансплантології.

Весь лікувально-діагностичний процес автоматизовано завдяки впровадженню з 2014 р. програмно-апаратного комплексу «Автоматизована медична інформаційна система» (ПАК «AMIC») на базі спеціалізованого програмного забезпечення «EMSiMED».

Лікуються також хворі з тяжкими супутніми захворюваннями (цукровий діабет, виразкова хвороба, гіпертонічна хвороба тощо) або ті, що мають погану переносимість антимікобактеріальних препаратів. У всьому переліченому є першочергова заслуга Юрія Івановича.

Академік Ю.І. Феценко є висококваліфікованим лікарем і науковцем, прекрасним діагностом і лікувальником, який добре розуміє хворого та постійно працює над удосконаленням своєї професійної майстерності. Він є скромною, дисциплінованою та працелюбною людиною, чуйним і уважним до співробітників

■ ВІТАЄМО!

керівником, але вимогливим до себе й підлеглих, який уміє творчо застосовувати свої знання та навички. Його люблять співробітники.

Останні роки наукова тематика відділень інституту зосереджена на розробленні високоефективних та економічних режимів антибактеріального лікування хворих на туберкульоз легень із мультирезистентними мікобактеріями, на питаннях лікування коронавірусної хвороби (COVID-19) і його наслідків, розробленні та впровадженні заходів і засобів високоспеціалізованої медичної допомоги щодо наслідків бойових дій і перебування в умовах воєнного стану.

Із жовтня 2008 р. Ю.І. Фещенко очолює кафедру фтизіатрії і пульмонології Національного університету охорони здоров'я України ім. П.Л. Шупика. Ще у 2011 р. за його участю підготовлено базовий підручник (керівництво) для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, інтернів і лікарів за фаховим спрямуванням «Пульмонологія та фтизіатрія» у двох томах, за яким проводиться базовий навчальний процес, видано монографію «Реорганізація, реструктуризація та реформування протитуберкульозної служби в Україні» (2015). Ним розроблена «Стратегія реформування та розвитку фтизіатричної і пульмонологічної галузі й науки до 2022 р.», ухвалена Вченою та Медичною радою Державної установи «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України» (протокол № 9 від 25 вересня 2018 р.).

Юрієм Івановичем розроблено й апробовано методи медичної кібернетики в пульмонології та фтизіатрії. Запропонована й успішно втілюється в практику клінічна класифікація НЗЛ. Випрацьовується програма прогнозування епідеміологічних показників щодо туберкульозу в Україні.

В інституті закладено основи фтизіогеріатрії. Розроблено програму протитуберкульозних заходів в Україні на період економічної кризи. Проводяться дослідження щодо епідеміології, профілактики, діагностики та лікування НЗЛ, у тому числі в умовах несприятливої екологічної обстановки. Розроблено й апробовано методи медичної кібернетики в пульмонології та фтизіатрії – створено математичні моделі патогенезу, діагностики й лікування НЗЛ.

Випрацьовано та вдосконалено різні варіанти колапсохірургічних втручань, резекції легені, хірургічних втручань безпосереднього впливу на основне патологічне вогнище в легені. Розроблено нові види первинних і повторних хірургічних втручань у разі туберкульозу, НЗЛ, емпієми плеври; а також методи профілактики й лікування післяопераційних ускладнень, зокрема інфекційних і тромбоемболічних. Випрацьовано технологію лікування осіб із бронхоплевральними та бронхоплевроторакальними ускладненнями, в тому числі у військовослужбовців ЗСУ та цивільних осіб, постраждалих унаслідок бойових дій і перебування в умовах воєнного стану.

Вивчено патофізіологічні механізми дихання та кровообігу, біохімічні й імунологічні порушення при легеневій патології та методи їх корекції. Розроблено апаратні засоби для фтизіопульмонології, торакальної хірургії.

Крім того, розроблено новий метод ранньої скринінгової діагностики онкологічних захворювань, вивчаються механізми онкогенезу, впливу на органи дихання іонізуючого опромінення.

Із 1991 р. вивчаються спадкова схильність до туберкульозу, значення генетичних чинників розвитку порушень гомеостазу та різних видів метаболізму, біотрансформації лікарських речовин в організмі.

За розробку оригінальних пропозицій за профілем діяльності інституту 6 співробітникам було присвоєно почесне звання заслуженого діяча науки і техніки, 1 – заслуженого раціоналізатора України, 15 співробітників нагороджені дипломами, медалями або стали лауреатами різних виставок.

Із 1993 р. інститут видає «Український пульмонологічний журнал», «Український хіміотерапевтичний журнал» (із 2018 р. – «Інфузія & Хіміотерапія»).

Ім'я академіка Ю.І. Фещенко як одного з провідних учених у галузі фтизіатрії, пульмонології й організації фтизіопульмонологічної служби добре відоме в Україні та за її межами. Його наукові розробки є вагомим внеском у фундаментальну та прикладну фтизіопульмонологію. Юрій Іванович створив в Україні власну перспективну школу фтизіатрів і пульмонологів, яка успішно розробляє актуальні проблеми фтизіопульмонології. Значну увагу наукова школа приділяє дослідженням якості життя хворих на бронхіальну астму, розробленні нової технології її відновлювальної корекції.

■ ВІТАЄМО!

Колектив Державної установи «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України», яку очолює академік Ю.І. Фещенко, в сучасних складних умовах урятував тисячі й тисячі життів хворих на туберкульоз, онкологічну патологію та неспецифічні запальні захворювання легень.

Завдяки Юрію Івановичу інститут зазнав значних перетворень. Завершено будівництво дитячого корпусу. Капітально відремонтовані харчоблок, котельня, побудовані нова пральня та Свято-Троїцький храм. Інститут практично замінив усе своє лікувально-діагностичне обладнання та придбав сучасну медичну техніку. В інституті наявні магнітно-резонансний і мультискановий комп'ютерний томограф, сучасне відеоендоскопічне обладнання, різні лабораторні автоматичні аналізатори тощо.

Академік Ю.І. Фещенко відзначає свій славний ювілей у розквіті сил. Він великий життєлюб, сповнений великого творчого натхнення та грандіозних задумів. Вітаємо дорогого Юрія Івановича з цим знаменним ювілеєм. Зичимо козацького здоров'я, добра та наснаги, сімейного добробуту й успіхів у його великій і благородній справі. Хай щастить!

***Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України
Правління Асоціації спеціалістів із проблем бронхіальної астми й алергії України
Правління Асоціації фтизіатрів і пульмонологів України
Колектив кафедри фтизіатрії і пульмонології
Національного університету охорони здоров'я України ім. П.Л. Шупика
Редакційна колегія журналу «Інфузія & Хіміотерапія»***